

DOI: 10.30520/tjsosci.849314

**YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRENEN ÖĞRENCİLERİN TÜRKÇEDEKİ
FİİL ÜZERİNE GELEN GÖREVLİ DİL ÖGELERİNİ KULLANMA
DURUMLARININ İNCELENMESİ¹**

THE INVESTIGATION OF THE USE OF FUNCTIONAL LANGUAGE ELEMENTS
SUFFIXED ONTO THE VERBS IN TURKISH BY THE STUDENTS LEARNING
TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE

Bahattin ŞİMŞEK²

Osman MERT³

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin yazılı anlatımda fiil üzerine gelen ve kalıcı kavram işareti yapmayan görevli dil öğelerinden isim-fiil ekleri ile zarf-fiil yapılarının kullanma durumlarını incelemek ve bu öğeleri nasıl kullandıklarını ortaya çıkarmaktır. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunu İstanbul Üniversitesi DİLMER’de 2016-2017 eğitim öğretim yılında B2 seviyesinde Türkçe öğrenen 100 öğrenci oluşturmuştur. Çalışma grubu amaçsal örnekleme yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme ile seçilmiştir. Görevli dil öğeleri öğrencilerin yazılı anlatım kâğıtlarından elde edilen veriler neticesinde sınıflandırılmıştır. Veri analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin toplam 793 fiil üzerine gelen görev ögesi kullandıkları tespit edilmiştir. Bunların 129’u hatalı, 664’ü ise doğru kullanılmıştır. Öğrencilerin görevli dil öğelerini çoğunlukla doğru kullandıkları tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin fiil üzerine gelen görevli öğeleri kullanma durumları ortaya çıkarılmıştır. Öğrencilerin kullandığı sözcük türlerinin kullanım sıklıklarının hatalı kullanımlarla doğru orantılı olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, görevli dil öğeleri, fiil üzerine gelen görevli dil öğeleri, dil bilgisi öğretimi, hata analizi

¹ Bu makale "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Öğrencilerin Türkçedeki Görevli Dil Öğelerini Kullanma Durumlarının İncelenmesi (2020)" isimli doktora tezinden üretilmiştir.

² Öğr. Gör. Dr., Atatürk Üniversitesi TÖMER b.simsek@atauni.edu.tr, Erzurum/Türkiye, ORCID ID: 0000-0001-9707-5313

³ Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi ABD, Erzurum/Türkiye, osnmert@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-6159-1906

ABSTRACT

The aim of this study is to analyze foreign Turkish learners' use of the language elements: verbal noun affixes and verbal adverb structures in written expression, which are suffixed onto verbs and do not make permanent term significations on the verb, and to reveal how they made use of these elements. This study was conducted using the document analysis method, which is one of the qualitative research methods. The study group consisted of 100 students learning Turkish at B2 level in 2016-2017 academic year at DILMER, Istanbul University. The study group was selected by means of criterion sampling, one of the purposive sampling methods. The functional language elements were classified via the data obtained from the students' written expression papers. Content analysis method was employed in data analysis. It was confirmed that students who learn Turkish as a foreign language used functional language elements based on a total of 793 verbs. 129 of these were used incorrectly while 664 were used correctly. It was determined that the students mostly used the functional language elements correctly. At the end of the study, the students' who learn Turkish as a second language use of language elements that are suffixed onto verbs was found out. It was concluded that the usage frequency of the word types used by the students is directly proportional to the misuse.

Key Words: Teaching Turkish as a foreign language, functional language elements, language elements suffixed onto verbs, grammar teaching, error analysis

1. GİRİŞ

Yabancı dil öğretimi bilindiği gibi çeşitli değişkenlerle şekillenmekte ve öğretim süreci farklı yöntemlere göre gerçekleştirilerek en verimli yöntemin ortaya çıkarılması istenmektedir. Bu alanda da birçok farklı dil öğrenme stratejisi uygulanarak söz konusu verimlilik en üst seviyeye ulaştırılmak istenmektedir (Alyılmaz & Şengül, 2017).

Yeni bir dil öğrenen her birey o dilin kurallarını da öğrenmek ve dil kullanım becerileri içerisinde bunları değerlendirmek durumundadır. Dil kurallarını öğretmenin amacı, “hedef dil hakkında birbirinden kopuk bilgiler vermek değil, dilin üretim olanaklarını tanıtmak, dolayısıyla dilin nasıl kullanılabileceğini gösterip, kavratmaktır” (Durmuş, 2013, s. 227). Bu sebeple dil kurallarının doğru öğrenilmesi ve öğretilmesi Türkçe öğrenen yabancıların dili daha doğru kullanmasına ve hızlı öğrenmesine yardımcı olacaktır (Alyılmaz & Şengül, 2017; Bölükbaş, 2011; Yıldırım, M. 2018; Yıldırım, Ö. 2018). Dil kurallarını doğru öğretmek ve öğretimden en yüksek verimi almak için Türkçe öğrenen yabancıların dilin kullanımında yaptıkları yanlışları ve doğruları saptamak, bunları çeşitli değişkenlere göre sınıflandırarak analiz etmek önemlidir. Gerek ana dili öğretiminde gerekse yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil bilgisi öğretiminin sorunlu bir alan olduğu anlaşılmaktadır (Alyılmaz, 2010). Hataların saptanması sayesinde yanlışın kaynağına yönelik doğrudan müdahalelerle öğrenim verimli ve hızlı hâle getirebilir. Bu bilgiler doğrultusunda yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin görevli dil öğelerini kullanma becerilerini değerlendirmeye yönelik bu çalışmayı yapma gereksinimi ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın üzerine inşa edildiği temel problem öğrencilerin fiil üzerine gelen ve kalıcı kavram işareti yapmayan görevli dil öğelerinden isim-fiil ekleri ve zarf-fiil yapılarını kullanma durumlarının nasıl olduğudur.

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı, Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin yazılı anlatımda fiil üzerine gelen ve kalıcı kavram işareti yapmayan görevli dil öğelerinden isim-fiil ekleri ve zarf-fiil yapılarını kullanma durumlarını incelemek ve bu öğeleri nasıl kullandıklarını ortaya çıkarmaktır.

Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- B2 düzeyinde Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin yazılı anlatımlarında ilgili görevli dil öğelerini kullanım durumları nasıldır?
- Görevli dil öğelerinin hatalı kullanımları nasıl bir çeşitlilik gösterir?
- Görevli dil öğelerinin doğru ve hatalı kullanımları kendi aralarında nasıl bir dağılım gösterir?

1.2. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu çalışma;

- Türkçede kullanılan fiil üzerine gelen ve kalıcı kavram işareti yapmayan görevli dil öğelerinden isim-fiil ekleri ve zarf-fiil yapılarıyla,
- Çalışma grubunu oluşturan İstanbul Üniversitesi Dil Merkezinde öğrenim gören ve B2 düzeyinde kur bitirme sınavına katılan 100 öğrenci ve kur bitirme sınavındaki yazma kâğıtlarıyla sınırlıdır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2. 1. FİİLLER ÜZERİNE GELEN VE KALICI KAVRAM İŞARETİ YAPMAYAN GÖREVLİ DİL ÖGELERİ

2.1.1. İSİM FİİL EKLERİ

“Olumlu veya olumsuz fiil kök veya gövdelerinden yapılan isim-fiiller, fiillerin şahsa ve zamana bağlı olmadan iş, oluş, hareket, yargı vs. bildiren çekimli yapılarıdır” (Alyılmaz, 1994, s. 84).

J. Eckman; isim-fiil, “fiillerin kip ve şahıs göstermeyen isim şeklidir. İsimler gibi çokluk, iyelik ve çekim ekleriyle çekim edatları alır; cümlede özne, nesne, vasıflayıcı, tümleç ve yüklem ismi işini görür. Yine fiile olan ilgisini kaybetmemiştir: olumlu ve olumsuz şekli olabilir, baş fiilin zamanına nispetle zaman bildirir, özne, nesne, tümleç alır” şeklinde tanımlamaktadır (Eckman, 1962, s. 51).

Eraslan (1980) isim-fiillerle ilgili olarak şunları belirtir: “Zengin bir isim-fiil sistemine sahip olan Türkçede isim-fiillerin cümle yapısı içerisinde oynadıkları rol çok büyüktür. Fiilin fiil ifadeli hususi şekilleri olan isim-fiiller, çeşitli kullanış ve fonksiyonları ile Türk cümlesine sadelik ve açıklık kazandırır. Ayrıca Hint-Avrupa dillerindeki yardımcı cümlelerin yerini tuttuklarından ifadede kolaylık sağlarlar” (s. XXXI).

İsim-fiiller cümle içinde isim gibi kullanılan fiillerdir ve nesnelere geçici hareket özelliğiyle karşılarlar. Temel olarak Standart Türkiye Türkçesi’nde (STT) mastar olarak kabul edilen isim-fiiller /-mA/, /-mAk/ ve /-(I)ş/ ekleriyle yapılmaktadırlar.

2.1.2. ZARF-FİİL YAPILARI

“Olumlu veya olumsuz fiil kök veya gövdelerinden yapılan zarf-fiiller bir hareket veya oluşu diğer bir hareket veya oluşla belirtmek için kullanılan yapılardır. Zarf-fiiller, fiil kök veya gövdelerine zarf-fiil ekleri getirilmek suretiyle yapılır” (Alyılmaz, 1994, s. 96).

Zarf-fiiller “genellikle bir zaman ya da kişiye bağlı olmaksızın eylemlerden geçici olarak türetilen zarf işlevindeki sözcüklerdir” (Eker, 2003, s. 303). “Fiil kök ve gövdelerine getirilen eklerle geçici zarf oluşturan yapılara zarf-fiil denir” (Gülsevin, 2000, s. 126). Zarf-fiiller “hareket hâli ifade ettikleri için anlam bakımından sıfat-fiillerden çok farklı olarak kullanılan kelimelerdir. İsim gibi kullanılmaz ve isim gibi çekim ekleri almazlar” (Ergin, 1977 s. 323).

Bunun yanında zarf-fiil yapıları sadece cümleler arası bağ ilişkileri kurmazlar aynı zamanda anlam ilişkileri de kurmaktadır (Subaşı Uzun, 1990).

“Türkçe cümlede zarfın sıfat gibi tamlayıcı, niteleyici bir öge olduğu ve olma yapma süreçlerini yönettiği bellidir. Dolayısıyla zarf ögesi de tıpkı sıfat gibi sadece söz dizimi ilişkileriyle ortaya çıkan çekimsiz ögedir. Bu özelliği zarfın sadece cümle içerisinde görülen bir kullanımlık söz olduğunu gösterir” (Öner, 2007, s. 69). Zarf-fiiller sonuna geldikleri söz ya da söz grubunu yüklemle ilişkiye hazır hâle getirirler (Karaağaç, 2012). Zarflar fiilleri nitelediklerinde vasıf bildirirken, zarf-fiil yapıları hareket hâli bildirmektedir (Eraslan, 2012; Ergin, 1977). Eraslan (2012) zarf-fiil yapılarının özelliklerini şu şekilde belirtmektedir: Zarf-fiiller hareket durumu belirten fiil şekilleridir. Zarf-fiiller soyut hareket ifade ederler. Zarf-fiiller tasrif edilmeyen fiil şekilleridir. Zarf-fiiller işlev bakımından zarftır. Zarf-fiiller müstakil veya birleşik şekillerde kullanılırlar. Zarf-fiiller isimleşmeye elverişli değildir. Zarf-fiiller fiilleşmeye elverişli değildir. Zarf-fiiller her türlü fiilden teşkil edilebilirler. Zarf-fiiller cümlede kurdukları anlam ilişkileri ve morfolojik özelliklerine göre; hâl, zaman, sebep, hedef, şart ve bağlama zarf-fiilleri olarak isimlendirilirler ve birçok anlam ilişkisi kurabilirler (Yıldırım Çetintaş, 2010).

3. YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Nitel araştırma yaklaşımına göre şekillendirilen bu araştırma doküman incelemesi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir.

“Nitel araştırmalarda doğrudan gözlem ve görüşmenin olanaklı olmadığı durumlarda araştırmanın geçerliliğini arttırmak amacıyla araştırma problemine ilişkin yazılı, görsel materyal ve malzemeler de çalışmaya dâhil edilebilir” (Turgut, 2014, s. 239).

Doküman incelemesinin aşamaları; içerik analizinin yapılma amacının belirlenmesi, kavramların tanımlanması, analiz birimlerinin belirlenmesi, analiz edilecek verilerin yerlerinin belirlenmesi, ilişkiyi açıklayan mantıksal yapının gerçekleştirilmesi, örneklem planını geliştirme ile kodlama kategorilerini belirleme ve verileri analiz için hazır hâle getirme şeklindedir (Fraenkel & Wallen 2006’dan Akt. Cansız Aktaş, 2014, s. 364).

3.2. Çalışma Grubu

Nitel araştırmalarda çalışma grubu, araştırma problemini çözümlenecek niteliğe sahip kişi veya gruplardır (Finnegan, 1996’dan Akt. Baltacı, 2017). Bu bağlamda çalışma grubunu İstanbul Üniversitesi Dil Eğitim Merkezinde 2016-2017 eğitim öğretim yılında B2 seviyesinde Türkçe öğrenen 100 öğrenci oluşturmaktadır.

Çalışma grubu amaçsal örnekleme yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme ile seçilmiştir. Amaçsal örnekleme, “çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına olanak sağlayan” bir yöntemdir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2015, s. 90). Ölçüt örnekleme ise, araştırmada gözlem birimleri belli özelliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere vb. durumlardan oluşturulabilir. Bu durumda örneklem için belirlenen ölçütü karşılayan birimler örnekleme alınır (Büyüköztürk vd. 2015, s. 91). Bu bağlamda seçilen çalışma grubu yabancı dil olarak Türkçe öğrenen B2 düzeyini tamamlama, kur bitirme sınavına katılma ve sınav öncesinde öğrencilerin demografik bilgilerinin yer aldığı formu doldurma ölçütlerini sağlayan öğrencilerden oluşturulmuştur.

Bu seçim sürecinde; çalışma grubunu 2016-2017 eğitim öğretim yılında İstanbul Üniversitesi DİLMER’de öğrenim görüp B2 öğrenimini tamamlamış ve kur bitirme sınavına girmeye hak kazanmış öğrenciler oluşturmaktadır. Sınava katılan öğrencilerin yazma becerisini ölçen yazma

sınavları sınav değerlendirme süreci tamamlandıktan sonra fotokopi yoluyla alınmış ve incelemeye esas veri bu yolla sağlamıştır Ancak öğrencilerin demografik bilgileri hazırlanan formla sınav öncesinde toplanmıştır. Bunun sebebi sınav esnasında bu tip bir bilgi toplama faaliyetinin öğrencilerin dikkatlerini dağıtacağı endişesidir. Ancak yapılan sınava katılan öğrenci sayısı ile bilgi formunu dolduran öğrenci sayısı aynı olmadığı için çalışma grubu bilgi formunu dolduran 100 öğrenci ile sınırlandırılmıştır. Bu sınırlandırmada dayanak nokta ise aynı eğitim sürecinden geçen öğrenciler içerisinde seçilen bu öğrencilerin çalışmanın amaçları doğrultusunda ulaşılmak istenen sonuca varılması için yeterli veriyi sunuyor olmalarıdır.

Tablo 1. Çalışma Grubundaki Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyet	f	%
Erkek	53	48.2
Kadın	47	42.7
Toplam	100	100

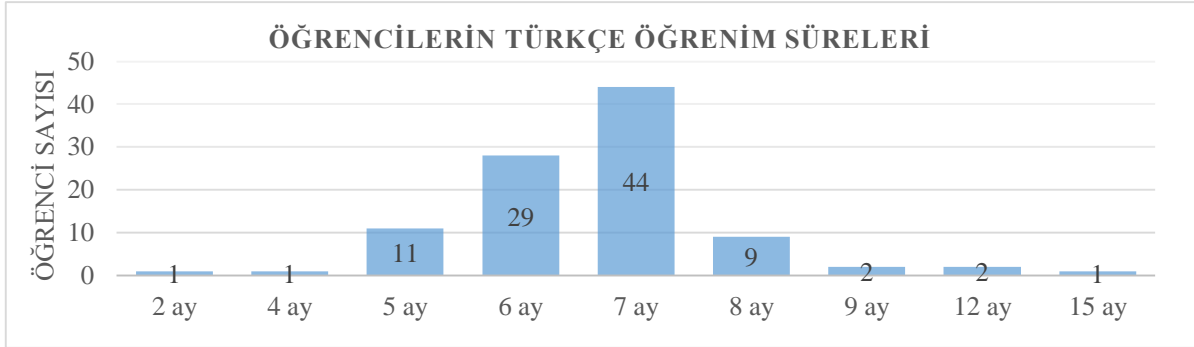
Tablo 1'e göre çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin 53'ü erkek iken 47'si kadındır. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin cinsiyet olarak sayıları birbirine yakındır. Bu durum da cinsiyet açısından verilerin birbirine yakın şekilde dağıldığını göstermektedir.

Tablo 2. Çalışma Grubunu Oluşturan Öğrencilerin Ana Diline Göre Dağılımı

Sıra	Ana Dili	f	%
1.	Arapça	38	38
2.	Farsça	6	6
3.	Arnavutça	4	4
4.	Lehçe	3	3
5.	Uygurca	3	3
6.	Amharikçe	2	2
7.	Bengalce	2	2
8.	Boşnakça	2	2
9.	Çinçe	2	2
10.	İngilizce	2	2
11.	İspanyolca	2	2
12.	Kazakça	2	2
13.	Malayca	2	2
14.	Moğolca	2	2
15.	Shonaca	2	2
16.	Swahilice	2	2
17.	Urduca	2	2
18.	Yorubaca	2	2
19.	Avarca	1	1
20.	Bambara	1	1
21.	Endonezyaca	1	1
22.	Gürcüce	1	1
23.	Hintçe	1	1
24.	Igbo	1	1
25.	İtalyanca	1	1
26.	Kmerce	1	1
27.	Korece	1	1
28.	Luganda	1	1
29.	Makedonca	1	1
30.	Malagaşça	1	1
31.	Nepalce	1	1
32.	Portekizce	1	1
33.	Romence	1	1
34.	Rusça	1	1

35.	Tayca	1	1
36.	Ushi	1	1
37.	Vietnamca	1	1
38.	Yunanca	1	1
Toplam		100	100

Tablo 2'ye göre çalışma grubunun 38 farklı ana dili konuşurundan oluştuğu görülmektedir. Çalışma grubu içerisinde en fazla (38 kişi) ana dili olarak konuşuru olan dil Arapçadır. Arapçayı 6 öğrenci ile Farsça, 4 öğrenci ile Arnavutça, 3'er öğrenci ile Uygurca ve Lehçe izlemektedir. Diğer diller ise 1 veya 2 öğrenci ile temsil edilmektedir. Arapçanın diğer dillere göre fazla olması Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacılara ve Türkiye'ye eğitim almak için gelen öğrencilerin birçoğunun Arapça konuşulan coğrafyalardan olmasına bağlanabilir.

Şekil 1. Çalışma grubundaki öğrencilerin Türkçe öğrenim süreleri.

Şekil 1'e göre Türkçe öğrenmek için İstanbul Üniversitesi DİLMER'e gelen öğrencilerin Türkçe öğrenim süreleri görülmektedir. Bu araştırmadaki Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'ne (DİAOBM) göre bağımsız kullanıcı olarak nitelendirilen B2 seviyesinde bir öğrencinin ortalama eğitim süresi 6-8⁴ hafta arasında değişmektedir. Grafik incelendiğinde öğrencilerin 44'ünün 7, 29'unun 6, 11'nin 5, 9'unun 8, 2'sinin 9, 2'sinin 12, 1'inin 15, 1'inin 2, 1'inin 4 aydır Türkçe öğrendikleri görülmektedir. Bu durum öğrencilerin planlanan öğretim programındaki takvime uygun olarak eğitim aldıklarını göstermektedir. Bunun yanında bazı öğrencilerin öngörülen takvimden daha kısa ya da daha uzun süre öğrenim gördükleri de grafikten çıkarılabilecek sonuçlardandır. Öngörülen süreden fazla eğitim alan öğrenciler için öğrencinin kur tekrarına kalmış olması gerekçe olarak gösterilebilir. Ayrıca normal öğretim sürecinden daha az sürede B2 seviyesine gelen öğrenciler için geldikleri ülkede Türkçe öğrenmiş olmaları ya da Türkçe ile yakın akraba bir dili ana dili olarak biliyor olmaları gerekçe gösterilebilir.

3.3. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Çalışmada veri toplama aşamasından önce Türkçede görevli dil öğeleri ile ilgili Uludağ Üniversitesinde görev yapan iki, Atatürk Üniversitesinde görev yapan dört Türk dili alan uzmanından görüş alınmıştır. Uzman görüşü alınırken görevli dil öğelerinin ne olduğu diğer Türkçe şekil bilgisi çalışmalarına göre farklı ve benzer yanlarının ne olduğu konusunda bilgiler de alınmış ve çalışmanın çerçevesi hazırlanırken göz önünde bulundurulmuştur. Bunun yanında B2 düzeyinde öğrenim görmüş öğrencilerin seçilmesi aşamasında yabancılara Türkçe öğretimi alanında uzman olan Uludağ Üniversitesinden bir, Atatürk Üniversitesinden iki, Kafkas Üniversitesinden iki, Kilis 7 Aralık Üniversitesinden bir ve Sinop Üniversitesinden bir alan uzmanından ve eğitici olarak Atatürk Üniversitesi TÖMER ve İstanbul Üniversitesi DİLMER'de görev yapan üçer öğretim elemanından B2 düzeyindeki öğrencilerin seviyeleri

⁴ Bu hesaplamada A1, A2, B1 ve B2 düzeylerinin ortalama öğretim süreleri göz önünde bulundurulmuştur.

hakkında görüş alınmıştır. Bu görüşler neticesinde DİAOBM çerçevesinde eğitim veren kurumlarda en iyi ve en bol verinin B2 düzeyindeki öğrencilerden alınabileceği görüşü ağır basmış ve bu sebeple B2 düzeyindeki öğrencilerin yazılı anlatım sınav kâğıtları çalışmanın verilerinin tespiti için kullanılmıştır. Bu uzman görüşleri ışığında çalışmanın planı oluşturulmuştur. Uzman görüşlerinin yanında alanyazında konu ile ilgili yapılmış çalışmalar (Türkçe dil bilgisi, şekil bilgisi ile ilgili kaynaklar; yabancılara Türkçe öğretimi ile ilgili kaynaklar ve Türkçe öğretim setleri vb.) değerlendirilmiş ve çalışma planı bu bilgiler çerçevesinde güncellenmiş ve düzenlenmiştir.

Araştırmanın verileri öğrencilerin girmiş oldukları B2 kur sınavında verdikleri yazılı anlatım kâğıtlarından elde edilmiştir. Çalışmanın verilerini elde etmek için kur bitirme sınavının yazılı anlatım bölümünde yazılan kâğıtların seçilmesindeki amaçlar; öğrencilerin bir üst kura geçmek için o güne kadar öğrendikleri bütün bilgileri doğru ve eksiksiz olarak yazılı anlatımda kullanacak olmaları, sınav dışında yaptırılan yazma faaliyetlerinin sonucunda herhangi bir ödül veya ceza olmadığı için öğrencilerin yazı yazarken özensiz ve düzensiz olma ihtimalleri, çalışmada ulaşılması beklenen veriler kur bitiminde elde edileceği için B2 seviyesinde bir öğrencide olması gereken bilgi birikimini tam olarak yansıtacak olmasıdır. Yazma becerisini ölçen yazılı anlatım sınavları değerlendirme süreci tamamlandıktan ve gerekli izin alındıktan sonra fotokopi yoluyla kopyalanmış ve ilgili veri kaynağı oluşturulmuştur. Yazılı anlatım sınavında ilgili birimin sınav komisyonu tarafından, DİAOBM ve ADP (Avrupa Dil Portfolyosu) çerçevesinde kazanımlara yönelik, hazırlanan yazma konuları kullanılmıştır.

Tüm bu süreçlerden sonra elde edilen toplam 100 yazılı anlatım kâğıdı 1’den 100’e kadar K1, K2, ... K99, K100 şeklinde kodlanarak veri analizi için hazır hâle getirilmiştir.

3.4. VERİ ANALİZİ

Çalışmada nitel veri analizi yöntemlerinden *içerik analizi* yöntemi kullanılmıştır. Büyüköztürk vd. (2015) içerik analizini, “belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileriyle özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik” olarak tanımlamaktadır (s. 246). Patton (2014)’a göre içerik analizi “hacimli olan nitel materyali olarak temel tutarlılıkları ve anlamları belirlemeye yönelik herhangi bir nitel veri indirgeme ve anlamlandırma çabası girişimlerini ifade etmektedir.” (s. 453). Boyraz ve Tepe (2019) içerik analizi, “insan davranışlarını ve doğasını belirlemek için çıkarımlarda bulunmaya yarayan, önceden belirlenmiş kurallara dayalı kodlamalarla veri içindeki bazı sözcüklerin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik” olarak tanımlamaktadırlar (s. 306).

Çalık ve Sözbilir (2014) içerik analizini meta-analiz, meta-sentez (tematik içerik analizi) ve betimsel içerik analizi başlıkları altında sınıflandırır. Yıldırım ve Şimşek (2005) ise içerik analizinin temel amacını “toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır” şeklinde belirtmektedir (s. 227). Analizden önce ya da analiz içerisinde belirlenen kavramlar içerik analizi sayesinde temalara ulaşılmasını ve bu temalarda bilgiyi ya da olguyu iyi bir şekilde düzenlememizi ve anlaşılır şekle getirmemizi sağlar.

İçerik analizi yöntemi bağlamında çalışmanın sistematik ilerleyebilmesi ve derlenen verilere kolay ve sağlıklı ulaşılabilmesi için *veri işleme formu* tasarlanmıştır. (bk. Şekil 2) Veri işleme formunda uzman görüşleri ve ilgili alanyazının taranması sonucunda araştırmanın amacına yönelik gerekli bilgilerin elde edileceği madde başları belirlenmiştir. İlgili madde başları:

- Kâğıt Numarası
- Öğrencinin ana dili

- Morfolojik öge
- Morfolojik ögenin kodu
- Morfolojik ögenin kullanımı
- Morfolojik ögenin yer aldığı sözcük/sözcük grubu
- Morfolojik ögenin geçtiği cümle (Kâğıt/paragraf numarası 5/2 (5. Kâğıt, 2. Paragraf))

Kâğıt Numarası	Öğrencinin Ana dili	Morfolojik öge	Morfolojik ögenin kodu	Morfolojik ögenin kullanımı Doğru: 1 1. Görev ögesinin doğru kullanımı Yanlış: 0 01- Görev ögesinin işaretlenmemesi 02- Görev ögesinin gereksiz kullanılması 03- Görev ögesinin yerine başka görev ögesi kullanımı	Morfolojik ögenin yer aldığı sözcük/sözcük grubu	Morfolojik ögenin geçtiği cümle (Kâğıt / paragraf numarası 5/2 (5. Kâğıt, 2. Paragraf))
K1	Arapça	/(D)m/	26c	1	Ben+im	Binim özel hayatım (K1/1)
K1	Arapça	/(s)l/	4a	1	Hayat++m	Binim özel hayatım (K1/1)
K1	Arapça	/+m/	5a	1	Hayat+++m	Binim özel hayatım (K1/1)
K1	Arapça	/+lAr/	3a	1	Hayat+lar+++mız	Hayatlarımız çok özel bir gerçektir. (K1/2)
K1	Arapça	/(s)l/	4a	1	Hayat+lar+++mız	Hayatlarımız çok özel bir gerçektir. (K1/2)
K1	Arapça	/+mlz/	5ç	1	Hayat+lar+++mız	Hayatlarımız çok özel bir gerçektir. (K1/2)
K1	Arapça	/+Tlr/	28a	1	Gerçek+(i)-tir	Hayatlarımız çok özel bir gerçektir. (K1/2)
K1	Arapça	/+lAr/	3a	02	Olay+lar (cümlede iki çoğul ifade var)	Pek çok olaylar içinde geçmişiz, geçiyoruz ve geçeceğiz. (K1/2)

Şekil 2. Veri işleme formu örnek sayfa.

Morfolojik öge kodu ise uzman görüşü ve ilgili alanyazın incelenerek belirlenen görevli dil öğelerinin geldikleri yerlere göre kodlanmasıyla oluşturulmuştur. Kodlamalarda görev ögesinin genel ismi numara ile kodlanırken (örnek: isimden isim yapım eki '1') görev ögesinin alt birimleri ise görev ögesi kodu ve harf ile kodlanmıştır (Ör. Her bir isimden isim yapım eki 1a, 1b, ... (1a= /+llk/, 1b= /+ll/ gibi)

Yazma becerisini ölçen sınav kâğıtlarında morfolojik ögenin kullanımıyla ilgili olarak; doğru kullanımlar «1» ve yanlış kullanımlar «0» şeklinde kodlanmıştır. Yanlışlar da aşağıdaki gibi kendi içinde yanlış türüne göre ayrı ayrı kodlanmıştır.

01- Görev ögesinin işaretlenmemesi

02- Görev ögesinin gereksiz kullanılması

03- Görev ögesinin yerine başka görev ögesi kullanımı

Yazılı anlatım kâğıtlarından elde edilen görevli dil öğelerinin doğru ve yanlış kullanımları bu şekilde sınıflandırılarak içerik analizi yöntemiyle incelenmiş ve veri tabanına aktarılmıştır.

Verilerin güvenilirliği Miles ve Huberman'ın (1994) formülü [Güvenirlilik katsayısı=Görüş birliği sağlanan kod sayısı/ (Görüş birliği sağlanan kod sayısı + Görüş ayrılığı olan kod sayısı) x 100] kullanılarak hesaplanmıştır (Baltacı, 2017; Bozkırlı & Er, 2018).

Güvenirlilik testi için Kafkas Üniversitesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalından bir alan uzmanından, çalışmanın verilerinin elde edildiği yazılı anlatım kâğıtlarının bir bölümünü içerik analizi yöntemine göre incelemesi istenmiş ve bu inceleme sonucunda alan uzmanının elde ettiği ve çalışmada elde edilen kategori, tema ve kodlar karşılaştırılmıştır Kodlayıcılar arasındaki güvenilirlik yukarıda bahsedilen formülle %75 olarak hesaplanmıştır. Miles ve Huberman (1994)'a göre kodlayıcılar arası güvenilirlik için %70 uyum yeterlidir (Bozkırlı & Er,

2018). Buna rağmen görüş ayrılığı olan kategori ve kodlar tartışılarak gerekli düzenlenmeler yapılmıştır. Veriler aşağıda belirtilen tema ve kategorilere ayrılmıştır.

Tablo 3. Çalışmada İçerik Analizi ile Tespit Edilen Görevli Dil Öğelerinin Tema ve Kategorileri

Temalar	Kategoriler
Fiiller üzerine gelen ve kalıcı kavram işareti yapmayan görevli dil öğeleri	İsim-fiil ekleri Zarf-fiil yapıları

Nitel verilerin ardından katılımcıların doğru-yanlış kullanımlarının istatistiki sunumunda betimsel istatistik yöntemlerinden olan yüzde ve frekans kullanılmıştır.

4. BULGULAR VE YORUM

4.1. FİİLLER ÜZERİNE GELEN VE KALICI KAVRAM İŞARETİ YAPMAYAN GÖREVLİ DİL ÖGELERİNDEN İSİM-FİİL EKLERİ VE ZARF-FİİL EKLERİNİN KULLANIMI İLE İLGİLİ BULGULAR

Fiiller üzerine gelerek kalıcı kavram işareti yapmayan içe dönük görevli dil öğelerinin üzerine geldikleri fiil ya da fiil gruplarıyla ilişkileri geçicidir. Türkçede isim-fiil ekleri, sıfat-fiil ekleri ve zarf-fiil yapıları bu grup içerisinde değerlendirilir. Bu görevli öğelerin Türkçede kullanım sıklığı yüksektir. Bu sebeple Çalışmada incelenen yazılı anlatım kâğıtlarında söz konusu görevli dil öğelerinin kullanımıyla ilgili çok sayıda örneğe rastlanmıştır.

Tablo 4. Fiiller Üzerine Gelen ve Kalıcı Kavram İşareti Yapmayan Görevli Dil Öğeleri Temasının Kategorileri ve Kodları

Kategori	Kodlar	f
İsim-fiil ekleri	/-mA/	238
	/-mAK/	162
	/-(I)ş/	14
Zarf-fiil yapıları	/-(y)ken/	45
	/-ArAk/	35
	/-IncA/	10
	/-Ip/	35
	/-mAdAn önce/	14
	/-mAdAn/	10
	/-mAk için/	127
	/-mAktA/	22
	/-mAktAn+ø-sA/	4
	/-r ... -mAz/	1
	/-TIğİndA/	20
	/-TIğİndAn dolayı/	16
	/-TIK ... için/, /-TIğI ... için/	22
	/-TIKÇA/	18
Toplam		793

4.1.1. İSİM FİİL EKLERİ

STT'de /-mA/, /-mAK/ ve /-(I)ş/ ekleriyle yapılan isim-fiillerin çalışmada incelenen yazılı anlatım kâğıtlarında toplam 414 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu kullanımlardan 78'i (%18.9) hatalıyken 336'sı (%81.1) doğru ve yerinde kullanılmıştır.

Hatalı kullanımların 38'i (%48.7) görev ögesinin işaretlenmemesinden, 31'i (%39.7) görev ögesinin yerine başka görevli dil ögesinin kullanımından, 9'u (%11.6) ise görev ögesinin gereksiz kullanımından kaynaklanmıştır.

Çalışmada tespit edilen söz konusu ekler ve kullanımları ile ilgili veriler aşağıda verilmiştir.

/-mA/

Türkçede işlek olarak kullanılan bir isim-fiil ekidir. Çalışmada incelenen yazılı anlatım kâğıtlarında /-mA/ görev ögesi toplam 238 kez kullanılmıştır. Bunların 42'si (%17.6) hatalyken, 196'sı (%82.4) ise doğru ve yerinde kullanılmıştır.

Hatalı kullanımların 21'i (%50) görev ögesinin işaretlenmemesinden, 14'ü (%33.3) görev ögesinin yerine başka görevli dil ögesinin kullanımından, 7'si (16.7) ise görev ögesinin gereksiz kullanımından kaynaklanmıştır.

Öğrencilere ait örnek kullanımlar aşağıdaki gibidir:

/-mA/ görev ögesinin işaretlenmemesi

/-ø/</-mA/

ara-ø<ara-**ma**

Bu software webcama kullandı ve video
ara yapabildik. (K45/2)

*Bu software webcam kullandı ve video(lu)
arama yapabildik.*

/-mA/ görev ögesinin yerine başka görevli dil ögesinin kullanımı

/-mAK/</-mA/

yaşa-**mak**+ø için<yaşa-**ma**+sı için

Her insanları hayat **yaşamak için** telefonu
çok önemli (K23/2)

*Her insanın hayatını **yaşaması için** telefonu
çok önemli.*

/-mA/ görev ögesinin gereksiz kullanımı

/-mA/</-ArAk/

kullan-**ma**<kullan-**arak**

Üstelik şirket de sosyal medya **kullanma**
reklamları kolayca paylaşabilir. (K68/2)

*Üstelik şirket de sosyal medya **kullanarak**
reklamları kolayca paylaşabilir.*

/-mA/ görev ögesinin doğru kullanımı

/-mA/</-mA/

öğren-**me**+yi<öğren-**me**+ye

Ekleme:

Çalışmada incelenen yazılı anlatım kâğıtlarında /-mA/ görev ögesinin kalıcı kavram işareti oluşturduğu örneklere de rastlanmıştır.

/-mA/</-mA/

pazarla-**ma**<pazarla-**ma**

Kurum kuruluşların iletişim ve **pazarlama**
stratejilerini de etkilemiştir. (K36/1)

*Kurum (ve) kuruluşların iletişim ve
pazarlama stratejilerini de etkilemiştir.*

/-mAK/

Türkçede işlek olarak kullanılan isim-fiil eklerindedir. Çalışmada incelenen yazılı anlatım kâğıtlarında /-mAK/ görev ögesinin toplam 162 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. Söz konusu kullanımların 36'sı (%22.2) hatalyken, 126'sı (%77.8) ise doğru ve yerinde kullanılmıştır.

Hatalı kullanımların 17'si (%47.2) görev ögesinin işaretlenmemesinden, 17'si (%47.2) görev ögesinin yerine başka görevli dil ögesinin kullanımından, 2'si (%5.6) ise görev ögesinin gereksiz kullanımından kaynaklanmıştır.

Öğrencilere ait örnek kullanımlar aşağıdaki gibidir:

/-mAK/ görev ögesinin işaretlenmemesi

/-ø/</-mAK/

kullan-ø<kullan-**mak**

Sosyal medyan doğru **kullan** lazım. *Sosyal medyayı doğru **kullanmak** lazım.*
(K17/1)

/-mAK/ görev ögesinin yerine başka görevli dil ögesinin kullanımı

/-AcAk/</-mAK/

ol-**acak**<ol-**mak**

Kötülara arkadaş olmaktansa tek **olacak** *Kötülerle arkadaş olmaktansa tek **olmak** daha iyidir.*
(K30/6)

/-mAK/ görev ögesinin gereksiz kullanımı

/-mAK/</-A bil-/

haber al-**mak** bil-mek<haber al-**abil-mek+tir**

Tabiki ilk önce sosyal medya kullanma amaç akrabaların **haber almak bilmek** *Tabi ki sosyal medya kullanmadaki ilk amaç akrabalarından **haber alabilmektir.***
(K47/2)

/-mAK/ görev ögesinin doğru kullanımı

/-mAK/</-mAK/

yaşa-**mak**<yaşa-**mak**

Tabi ki yeni bir ülkede **yaşamak** biraz zor. *Tabi ki yeni bir ülkede **yaşamak** biraz zor.*
(K10/2)

Ekleme:

Çalışmada incelenen yazılı anlatım kâğıtlarında /-mAK/ görev ögesinin kalıcı kavram işareti oluşturduğu örneklere de rastlanmıştır.

/-mAK/</-mAK/

ye-**mek**<ye-**mek**

Bütün aile beraber **yemek** yerse tüm cihazların odasında kalması lazım. *Bütün aile beraber **yemek** yerse bütün cihazların (başka) odada kalması lazım.*
(K48/3)

/-(I)ş/

Türkçede kullanılan bir diğer isim-fiil eki ise /-(I)ş/ görev ögesidir. Çalışmada incelenen yazılı anlatım kâğıtlarında söz konusu görev ögesi toplam 14 kez kullanılmıştır. Bunların tamamı doğru ve yerinde kullanılmış, hatalı kullanıma rastlanmamıştır.

Öğrencilere ait örnek kullanımlardan üçü aşağıdaki gibidir:

/(I)ş/ görev ögesinin doğru kullanımı

/(I)ş/</(I)ş/

bak-ış+ø<bak-ış+ı

Sosyal medya kullanma bağımlılığı farklı herkesin ayrı ayrı **bakış** var. (K47/2)

*Sosyal medya kullanma bağımlılığı farklı, herkesin ayrı ayrı **bakışı** var.*

Tablo 5. Fiiller Üzerine Gelen ve Kalıcı Kavram İşareti Yapmayan Görevli Dil Ögelerinden İsim Fiil Eklerinin Kullanımları

İsim ekleri	fiil	Ekin hatalı kullanım sayısı	Toplam kullanım içerisinde ekin hatalı kullanım oranı (%)	İlgili ekin toplam kullanımı içerisindeki hatalı kullanım oranı (%)	Ekin doğru kullanım sayısı	Toplam kullanım içerisinde doğru kullanım oranı (%)	İlgili ekin toplam kullanımı içerisindeki doğru kullanım oranı (%)	Toplam
/-mA/		42	10.1	17.6	196	47.3	82.3	238
/-mAK/		36	8.7	22.2	126	30.4	77.7	162
/(I)ş/		-	-	-	14	3.3	100	14
Toplam		78	18.8	-	336	81.1	-	414

Tablo 5'e göre fiiller üzerine gelen ve kalıcı kavram işareti yapmayan görevli dil ögelerinden isim-fiil eklerinin kullanımıyla ilgili toplam 414 örneğin tespit edildiği görülmektedir. Bu örneklerin %18.8'i (78) hatalyken; %81.2'si (336) ise doğru kullanılmıştır. Hatalı kullanımlarda %10,1'lik (42) oranla /-mA/ görev ögesi en çok hatalı kullanılan ek olurken /-(I)ş/ görev ögesinin hatalı kullanımı yoktur. Doğru kullanım oranlarına bakıldığında eklerin toplam kullanım sayılarıyla doğru orantılı olarak /-mA/ görev ögesinin en fazla doğru kullanılan ek (%47.3) (196) olduğu görülmektedir. /-(I)ş/ görev ögesinin ise en az kullanılan ek (%3.3) (14) olduğu görülmektedir.

4.1.2. ZARF-FİİL YAPILARI

“Olumlu veya olumsuz fiil kök veya gövdelerinden yapılan zarf-fiiller bir hareket veya oluşu diğer bir hareket veya oluşla belirtmek için kullanılan yapılardır” (Alyılmaz, 1994, s. 96). Çalışmada incelenen yazılı anlatım kâğıtlarında toplam 379 kullanım tespit edilmiştir. Bu kullanımlardan 51'i (%13.4) hatalyken 328'i (%86.6) ise doğru ve yerinde kullanılmıştır.

Hatalı kullanımların 30'u (%57.6) görev ögesinin yerine başka görevli dil ögesi kullanmaktan, 20'si (%40.4) görev ögesinin işaretlenmemesinden, 1'i (%2) ise görev ögesini gereksiz kullanmaktan kaynaklanmıştır.

Çalışmada tespit edilen zarf-fiil yapıları ve kullanımları ile ilgili veriler aşağıda verilmiştir.

/-ArAk/

Çalışmada incelenen yazılı anlatım kâğıtlarında /-ArAk/ görev ögesinin toplam 35 kullanımı tespit edilmiştir. Bunların 7'si (%20) hatalyken 28'i (%80) ise doğru ve yerinde kullanılmıştır.

Hatalı kullanımların tamamı görev ögesinin yerine başka görevli dil ögesi kullanmaktan kaynaklanmıştır.

Öğrencilere ait örnek kullanımlar aşağıdaki gibidir:

/-ArAk/ görev ögesinin yerine başka görevli dil ögesinin kullanımı

/-An/</-ArAk/

ol-an<ol-arak

Eskide bavul sesi, ateş, bayılma, çağırma ve taş düzenlemesi iletişim cins **olan** kullanılıyordu. (K57/1)

*Eskiden davul sesi, ateş, bağırma çağırma ve taş düzenlemesi iletişim cinsi **olarak** kullanılıyordu.*

/-ArAk/ görev ögesinin doğru kullanımı

/-ArAk/</-ArAk/

sun-arak<sun-arak

Gelişen teknoloji her gün bize biraz daha avantaj ve fırsat **sunarak** haberleşmemizi genişletmektedir. (K41/1)

*Gelişen teknoloji her gün bize biraz daha avantaj ve fırsat **sunarak** haberleşmemizi genişletmektedir.*

/-TIğIndA/

Çalışmada incelenen yazılı anlatım kâğıtlarında /-TIğIndA/ görev ögesinin toplam 20 kullanımı tespit edilmiştir. Bunların tamamı doğru ve yerinde kullanılmıştır.

Öğrencilere ait örnek kullanım aşağıdaki gibidir:

/-TIğIndA/ görev ögesinin doğru kullanımı

/-TIğIndA/</-TIğIndA/

kal(k)-tığında<kalk-tığında

İnternet kullanan kişilerin hemen **kaltığında** internette giriyor. (K39/1)

*İnternet kullanan kişiler **kalktığında** hemen internete giriyor.*

/-TIğIndAn dolayı/

Çalışmada incelenen yazılı anlatım kâğıtlarında /-TIğIndAn dolayı/ görev ögesinin toplam 16 kullanımı tespit edilmiştir. Bunların tamamı doğru ve yerinde kullanılmıştır.

Öğrencilere ait örnek kullanım aşağıdaki gibidir:

/-TIğIndAn dolayı/ görev ögesinin doğru kullanımı

/-TIğIndAn dolayı/</-TIğIndAn dolayı/

bil-dığından dolayı<bil-diğinden dolayı

Başka kültür **bildiğinden dolayı** kullanabilir. (K53/1)

*Başka kültür **bildiğinden dolayı** kullanabilir.*

/-TIKÇA/

Çalışmada incelenen yazılı anlatım kâğıtlarında /-TIKÇA/ görev ögesinin toplam 18 kullanımı tespit edilmiştir. Bunların tamamı doğru ve yerinde kullanılmıştır.

Öğrencilere ait örnek kullanım aşağıdaki gibidir:

/-TIKÇA/ görev ögesinin doğru kullanımı

/-TIKÇA/</-TIKÇA/

ol-dukça<ol-dukça

İnternet ve sosyal medyanın sayısı *İnternet ve sosyal medyanın sayısı **oldukça***
oldukça oldu (K20/3) *(arttı).*

/-TIĞI ... için/

Çalışmada incelenen yazılı anlatım kâğıtlarında */-TIĞI ... için/* görev ögelerinin toplam 22 kullanımı tespit edilmiştir. Bunların tamamı doğru ve yerinde kullanılmıştır.

Öğrencilere ait örnek kullanım aşağıdaki gibidir:

***/-TIĞI ... için/* görev ögesinin doğru kullanımı**

/-TIĞI ... için/

doğ-duğ+um için<doğ-duğ+um için

Annem ve babam **doğduğum için** çok *Annem ve babam **doğduğum için** çok*
swenmiştiler. (K6/2) *sevinmişler.*

/-Inca/

Çalışmada incelenen yazılı anlatım kâğıtlarında */-Inca/* görev ögesi 10 farklı örnekte kullanılmıştır. Bunların 1'i (%10) hatalyken, 9'u (%90) ise doğru ve yerinde kullanılmıştır.

Hatalı kullanım görev ögesinin yerine başka görevli dil ögesi kullanmaktan kaynaklanmıştır.

Öğrencilere ait örnek kullanımlar aşağıdaki gibidir:

***/-Inca/* görev ögesinin yerine başka görevli dil ögesi kullanımı**

/-TIKÇA/</-Inca/

çık-tıkça<çık-inca

İnternet **çıktıkça** her şey hızlı oldu (K21/1) *İnternet **çıkınca** her şey hızlı oldu.*

***/-Inca/* görev ögesinin doğru kullanımı**

/-Inca/</-Inca/

gel-ince<gel-ince

Türkiye'ye **gelince** çok heyecanlıydım. *Türkiye'ye **gelince** çok heyecanlandım.*
(K5/3)

ol-unca<ol-unca

/-Ip/

Çalışmada incelenen yazılı anlatım kâğıtlarında */-Ip/* görev ögesinin toplam 35 kullanımı tespit edilmiştir. Bunların tamamı doğru ve yerinde kullanılmıştır.

Öğrencilere ait örnek kullanım aşağıdaki gibidir:

***/-Ip/* görev ögesinin doğru kullanımı**

/-Ip/</-Ip/

iç-ip<iç-ip

Şu and çok insanlar çok sigara **içip** yerde *Şu anda birçok insan çok sigara **içip** yere*
atmıştır. (K15/3) *attıyor.*

/-ken/

Çalışmada incelenen yazılı anlatım kâğıtlarında /-ken/ görev ögesi 45 farklı örnekte kullanılmıştır. Bunların 5'i (%11.1) hatalıyken, 40'ı (%88.9) ise doğru ve yerinde kullanılmıştır.

Hatalı kullanımların tamamı görev ögesinin yerine başka görevli dil ögesi kullanmaktan kaynaklanmıştır.

Öğrencilere ait örnek kullanımlar aşağıdaki gibidir:

/-ken/ görev ögesinin yerine başka görevli dil ögesi kullanımı

/-mAktA/</-ken/

seç-**mekte**<seç-er+[i]-**ken**

O andan beri arkadaş **seçmekte** çok dikkat ederim. (K29/2)

*O andan beri arkadaş **seçerken** çok dikkat ederim.*

/-ken/ görev ögesinin doğru kullanımı

/-ken/</-ken/

kullan-ır+[i]-**ken**<kullan-ır+[i]-**ken**

Bu yüzden bu medyaları **kullanırken** dikkatli olmalıyız. (K40/2)

*Bu yüzden bu medyaları **kullanırken** dikkatli olmalıyız.*

/-mAdAn/

Çalışmada incelenen yazılı anlatım kâğıtlarında /-mAdAn/ görev ögesinin toplam 10 kullanımı tespit edilmiştir. Bunların tamamı doğru ve yerinde kullanılmıştır.

Öğrencilere ait örnek kullanım aşağıdaki gibidir:

/-mAdAn/ görev ögesinin doğru kullanımı

/-mAdAn/</-mAdAn/

yap-**madan**<yap-**madan**

Ve problem yaşadığı zaman panik **yapmadan** kendi aile ile konuşuyor ve problemlerini çözüyor. (K31/2)

*Ve problem yaşadığı zaman panik **yapmadan** kendi ailesi ile konuşuyor ve problemlerini çözüyor.*

/-mAdAn önce/

Çalışmada incelenen yazılı anlatım kâğıtlarında /-mAdAn önce/ görev ögesi 14 örnekte kullanılmıştır. Bunların tamamı doğru ve yerinde kullanılmıştır.

Öğrencilere ait örnek kullanım aşağıdaki gibidir:

/-mAdAn önce/ görev ögesinin doğru kullanımı

/-mAdAn önce/</-mAdAn önce/

başla-**madan önce**<başla-**madan önce**

Ama ebelik **başlamadan önce** Türkçe bilmeliyim (K3/3)

*Ama ebeliğe **başlamadan önce** Türkçe bilmeliyim.*

/-mAK için/

Çalışmada incelenen yazılı anlatım kâğıtlarında /-mAK için/ görev ögesi 127 farklı örnekte kullanılmıştır. Bunların 33'ü (%26) hatalyken, 94'ü (%74) ise doğru ve yerinde kullanılmıştır.

Hatalı kullanımların, 18'i (%54.5) görev ögesinin yerine başka görevli dil ögesi kullanmaktan, 14'ü (%42.4) görev ögesinin işaretlenmemesinden, 1'i (%3.1) ise görev ögesini gereksiz kullanmaktan kaynaklanmıştır.

Öğrencilere ait örnek kullanımlar aşağıdaki gibidir:

/-mAK için/ görev ögesinin işaretlenmemesi

/-mA/ </-mAK için/

tanış-**ma** < tanış-**mak için**

Çünkü onu **tanışma** ve arkadaşlarımla ve ailemle konuşuruz (K19/1)

Çünkü onunla **tanışmak için** arkadaşlarımla ve ailemle konuşuruz.

/-mAK için/ görev ögesinin gereksiz kullanımı

/-mAk için/ </-ø/

tanı-**mak için** < tanı-**mak ø**

Sosyal medyanın yarlıdan birisi yeni kültür **tanımak için** bakış açısını daha geniş yapman için (K98/6)

Sosyal medyanın yararları yeni kültür **tanımak** ve bakış açısını daha geniş yapmaktır.

/-mAK için/ görev ögesinin yerine başka görevli dil ögesinin kullanımı

/-Ir+/ </-lAr/ </-mAK için/

sat-**ır-lar** < sat-**mak için**

Mesela bir şeyi **satırlar** sosyal medyaya bir reklam köyebilirler. (K69/2)

Mesela bir şeyi **satmak için** sosyal medyaya reklam koyabilirler.

/-mAK için/ görev ögesinin doğru kullanımı

/-mAK için/ </-mAK için/

sürdür-**mek için** < sürdür-**mek için**

İçtenlikle günümüzde güzel ve kazançlı hayat **sürdürmek için** sosyal medyanın kullanımı son derece önemlidir. (K43/1)

Günümüzde güzel ve kazançlı hayat **sürdürmek için** sosyal medyanın kullanımı son derece önemlidir.

/-mAktA/

Çalışmada incelenen yazılı anlatım kâğıtlarında /-mAktA/ görev ögesi 22 farklı örnekte kullanılmıştır. Bunların 5'i (%22.7) hatalyken, 17'si (%77.3) ise doğru ve yerinde kullanılmıştır.

Hatalı kullanımların tamamı görev ögesinin yerine başka görevli dil ögesi kullanmaktan kaynaklanmıştır.

Öğrencilere ait örnek kullanımlar aşağıdaki gibidir:

/-mAktA/ görev ögesinin yerine başka görevli dil ögesi kullanımı

/-mA/+ /+(y)I/</-mAktA/

kullan-**ma**+yı<kullan-**makta**

Ama genel insanlar twitter **kullanmayı** zorlanıyorlar ve sevmiyorlar. (K22/2)

*Ama insanların geneli Twitter **kullanmakta** zorlanıyorlar ve sevmiyorlar.*

/-mAktA/ göre görev ögesinin doğru kullanımı

/-mAktA/</-mAktA/

oyna-**makta**+dır<oyna-**makta**+dır

Günümüz koşullarında hayatın her alanında belirleyici rol **oynamaktadır**. (K36/2)

*Günümüz koşullarında hayatın her alanında belirleyici rol **oynamaktadır**.*

/-mAktAn+ø-sA/

Çalışmada incelenen yazılı anlatım kâğıtlarında /-mAktAnsA/ görev ögesi 4 farklı örnekte kullanılmıştır. Bunların tamamı doğru ve yerinde kullanılmıştır.

Öğrencilere ait örnek kullanım aşağıdaki gibidir:

/-mAktAn+ø-sA/ görev ögesinin doğru kullanımı

/-mAktAn+ø-sA/</-mAktAn+ø-sA/

ol-**maktansa**<ol-**maktansa**

Kötülere arkadaş **olmaktansa** tek olacak daha iyi. (K30/6)

*Kötülerle arkadaş **olmaktansa** tek olmak daha iyidir.*

/-r ... -mAz/

Çalışmada incelenen yazılı anlatım kâğıtlarında /-r ... -mAz/ görev ögesi 1 örnekte ve doğru kullanılmıştır.

Öğrencilere ait örnek kullanım aşağıdaki gibidir:

/-r ... -mAz/ göre görev ögesinin doğru kullanımı

/-r ... -mAz/</-r ... -mAz/

var-**ır** var-**maz**

Türkiye'ye **varır varmaz** Türkçeyi öğrenmeye başladım. (K5/3)

*Türkiye'ye **varır varmaz** Türkçeyi öğrenmeye başladım.*

Tablo 1. Fiiller Üzerine Gelen ve Kalıcı Kavram İşareti Yapmayan Görevli Dil Öğelerinden Zarf-fiil Yapılarının Kullanımları

Zarf-fiil yapıları	Yapının hatalı kullanım sayısı	Toplam kullanım içerisinde yapının hatalı kullanım oranı (%)	İlgili yapının toplam kullanım içerisindeki hatalı kullanım oranı (%)	Yapının doğru kullanım sayısı	Toplam kullanım içerisinde yapının doğru kullanım oranı (%)	İlgili yapının toplam kullanım içerisindeki doğru kullanım oranı (%)	Toplam
/-ken/	5	1.3	11.1	40	10.5	88.8	45
/-ArAk/	7	1.8	20	28	7.3	80	35
/-IncA/	1	0.2	10	9	2.3	90	10
/-Ip/	-	-	-	35	9.2	100	35
/-mAdAn önce/	-	-	-	14	3.6	100	14
/-mAdAn/	-	-	-	10	2.6	100	10
/-mAk için/	33	8.7	25.9	94	24.8	74	127
/-mAktA/	5	1.3	22.7	17	4.4	77.2	22
/-mAktAn+ø-sA/	-	-	-	4	1	100	4
/-r ... -mAz/	-	-	-	1	0.2	100	1
/-TIğIndA/	-	-	-	20	5.2	100	20
/-TIğIndAn dolayı/	-	-	-	16	4.2	100	16
/-TIğI ... için/	-	-	-	22	5.8	100	22
/-TIKÇA/	-	-	-	18	4.7	100	18
Toplam	51	13.4	-	328	86.6	-	379

Tablo 6'ya göre yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin yazılı anlatım kâğıtlarında fiiller üzerine gelen ve kalıcı kavram işareti yapmayan görevli dil öğelerinden zarf-fiil yapılarının kullanımıyla ilgili toplam 379 kullanım tespit edilmiştir. Bunların %13.4'ü (51) hatalıyken %86.6'sı (328) ise doğru ve yerinde kullanılmıştır. En fazla hata %8.7'lik (33) oran ile /-mAk için/ yapısında yapılırken en az hata %0.2'lik (1) oran ile /-IncA/ yapısında yapılmıştır. /-Ip/, /-mAdAn önce/, /-mAdAn/, /-mAktAn+ø-sA/, /-r ... -mAz/, /-TIğIndA/, /-TIğIndAn dolayı/, /-TIğI ... için/, /-TIKÇA/ yapılarında hataya rastlanmamıştır. Doğru kullanımlara bakıldığında en fazla doğru kullanımın yapıldığı yapı %24.8'lik (94) oranla /-mAk için/ görev ögesi olurken en az doğru ise %0.2'lik (1) oranla /-r ... -mAz/, görev ögesinde yapılmıştır.

5. SONUÇ

Fiiller üzerine gelen ve kalıcı kavram işareti yapmayan görevli dil öğeleri isim-fiil ekleri, sıfat-fiil ekleri ve zarf-fiil yapılarıdır. Çalışmada incelenen yazılı anlatım kâğıtlarında isim-fiil ekleri ve zarf-fiil yapılarının toplam 793 kullanımı tespit edilmiştir. Bu kullanımlardan 129'u hatalyken 664'ü ise doğru ve yerinde kullanılmıştır.

Türkçenin işlek eklerinden isim-fiil ekleri incelendiğinde en çok kullanımın bu gruptaki eklerde olduğunu görmekteyiz. Bu ekler içerisinde ise en çok kullanım /-mA/ (196) ekindedir. Türkçenin en işlek isim-fiil eki olan /-mA/ eylem adı yapımında öğrencilerin ilk karşılaştıkları ek olması ve cümle içerisinde /-mAk/ (126) ekine nazaran daha işlek kullanılması sebebiyle kullanım sayısı fazla olmuş olabilir. Hatalı kullanımlar çoğunlukla isim-fiil eklerinin özellikle /-mAk/ ve /-mA/ ekinin karıştırılması ya da /-mAk için/ gibi ek+edat yapılarının isim-fiil yerine ya da isim-fiilin bu yapı yerine kullanımından kaynaklanmış olabilir.

İsim-fiiller, yabancı öğrencilerin kolay öğrendiği, ancak gerek ana dilinden gerekse bildiği diğer dillerden olumsuz aktarım yapımları ya da ekler üzerinde özellikle /-mAk/ ve /-mA/ eklerinde genelleme yapımları sebebiyle hatalı kullanılabilir. Özellikle herhangi bir hâl ekini üzerine almayan /-mAk/ ekinin gerek cümle içerisinde yalnız şekilde gerekse hâl ekiyle birlikte kullanımından kaynaklı yanlışlar isim-fiil eklerinde karşımıza çıkan hataların kaynağını oluşturmaktadır. Bu duruma da öğrencinin eylemleri mastar hâlinde öğrenmesi ve bunları bu şekilde cümle içerisinde genelleme yaparak kullanma isteği sebep olmuş olabilir.

Zarf-fiiller cümle içerisinde yüklemi çeşitli açılardan niteleyen yapılarıdır. Bu bağlamda çalışmada incelenen yazılı anlatım kâğıtlarında fiil üzerine gelen ve kalıcı kavram işareti yapmayan görevli dil öğeleri içerisinde kullanım sayısı isim-fiilden sonra gelmektedir. Zarf-fiil yapılarının kullanımları (15) diğer fiil üzerine gelen ve kalıcı kavram işareti yapmayan görevli dil öğelerine göre daha fazladır. Ancak yapılan hatalara bakıldığında birçok zarf-fiil yapısında hata yapılmazken kimilerinde ise hata sayısının az olduğu görülmektedir. Bu konuda zarf-fiil yapılarının yabancılara Türkçe öğretiminde öğretim şekli etkili olabilir. Kalıp hâlinde öğretilen zarf-fiiller⁵ öğrencilerin bunları kullanırken hatalı kullanım sayısını azaltmaktadır. Çalışmada tespit edilen (379) zarf-fiil yapılarının doğru kullanımları (328) ile hatalı kullanımları (51) arasında büyük bir fark gözlenmiştir. En çok hata ise (33) /-mAk için/ yapısındadır. Bu yapı yükleme sebep ve amaç bildiren bir anlam katmaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ilk öğretilen zarf-fiil yapısı olması, konuşma ve yazma etkinliklerinde sıklıkla kullanılması sebebiyle zarf-fiil yapıları arasında en sık kullanılan yapı olmuştur.

6. ÖNERİLER

- Alanda yapılacak diğer çalışmalarda öğrencilerin hatalarının kaynaklandığı “görev ögesinin işaretlenmemesi”, “görev ögesinin gereksiz kullanılması”, “görev ögesinin yerine başka görev ögesi kullanımı” gibi sonuçlar nedenleriyle değerlendirilmeli ve bu nedenlerin çözümüne yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- Aynı türden görevli dil öğelerinin farklı kurlarda farklı seviyelerde öğretilmesi, öğrencinin ilk veya iyi öğrendiği yapıyı yeni öğrendiği ya da öğrenirken zorlandığı yapının yerine kullanmasına sebebiyet vermektedir. Bu yüzden öğretim sürecinde aynı türden görev öğelerinin gerekli olanların tamamının öğretilmesi; nasıl ve nerede kullanılması gerektiği, öğrenciye öğretilmeli ve bol alıştırma ve örneklerle pekiştirilmelidir. Öğretim aynı görev ögesinde ileri ve geri gitmemelidir.

⁵ Ayrıntılı bilgi için bk. Aslan, F. (Ed.). (2015). *İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitabı (A1, A2, B1, B2, C1+)*. İstanbul: Kültür Sanat Basımevi.

- Yazma etkinlikleri çeşitlendirilerek öğrencilerin daha fazla ve çeşitli konularda yazı yazmaları hataların azalması ve bilgilerin pekiştirilmesi açısından önemlidir.
- Öğrencinin ana dilinin içinde bulunduğu dil ailesinin dil özellikleri dikkate alınmalı, bu doğrultuda öğrencinin hatalı ve doğru kullanımları belirlenerek ana dili ile Türkçenin benzer ve farklı özellikleri dikkate alınarak hataların daha etkili bir şekilde giderilmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Alyılmaz, C. (1994). *Orhun yazıtlarının söz dizimi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum, Türkiye.
- Alyılmaz, C. (2010). Türkçe öğretiminin sorunları. *Turkish Studies*, 5(3), 728-749.
- Alyılmaz, S., & Şengül, K. (2017). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil öğrenme stratejileri*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3/1, 1-15. <https://dergipark.org.tr> adresinden edinilmiştir.
- Boyras, S., & Tepe, M. E. (2019). Verilerin analizi. G. Ocak (Ed.), *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri içinde* (ss. 274-320). Ankara: Pegem Akademi.
- Bozkırlı, K. Ç. & Er, O. (2018). Investigating teacher views on improving the speaking skills of Syrian students. *European Journal of Education Studies*, 4(6), 66-79. doi: 10.5281/zenodo.1239901.
- Bölükbaş, F. (2011). Arap öğrencilerin Türkçe yazılı anlatım becerilerinin değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 6(3), 1357-1367. doi: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.2415>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (19. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cansız Aktaş, M. (2014). Nitel veri toplama araçları. M. Metin (Ed.) *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri içinde* (ss. 337-371). Ankara: Pegem Akademi.
- Çalık, M., & Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 33-38. doi:10.15390/EB.2014.3412
- Durmuş, M. (2013). *Yabancılarla Türkçe öğretimi* (2. baskı). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Eckman, J. (1962), Çağataycada isim-fiiller, *TDAY Belleten*, 51-60.
- Eker, S. (2003). *Çağdaş Türk dili* (2. Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Eraslan, K. (1980). *Eski Türkçede isim-fiiller*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Eraslan, K. (2012). *Eski Uygur Türkçesi grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ergin, M. (1977). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Minnetoğlu Yayınları.
- Gülsevin, G. (2000). Türkiye Türkçesinde birleşik zarf-fiiller. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 125-143.
- Karaağaç, G. (2012). *Türkçenin dil bilgisi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Öner, M. (2007). Türkçede –prAK zarf-fiili. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 68-73.

- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. Bütün, S. B. Demir çev. edt.). Ankara: Pegem Akademi. (Çalışmanın orijinali 2002’de yayımlanmıştır.)
- Subaşı Uzun, L. (1990). Türkçede bazı metindilbilimsel görünümeler üzerine. S. A. Özsoy ve H. Sebüktekin (Haz.). *IV. Dilbilim Sempozyumu Bildirileri* içinde (ss. 71-80). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Turgut, Y. (2014). Verilerin kaydedilmesi, analizi, yorumlanması: nicel ve nitel. A. Tanrıoğen (Ed.), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* içinde (ss. 193-250). Ankara: Anı Yayınları.
- Yıldırım Çetintaş, F. (2010). *Türkçede belirteç tümcecikleri: sözbilimsel yapı çözümlemesi çerçevesinde bir sınıflandırma önerisi* (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir. (Tez No. 265360)
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, M. (2018). *Yabancılara Türkçe öğretiminde yazma gelişim dosyası uygulaması* (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir. (Tez No. 532849).
- Yıldırım, Ö. (2018). *C1 seviyesi yabancı öğrencilerin yazma sınavına yönelik bir değerlendirme* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir. (Tez No. 528887)